

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2016:20

Glimmebodagården 2016

Antikvarisk medverkan, 2016

Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2016:20

Glimmebodagarden 2016

Antikvarisk medverkan, 2016
Brösarp socken
Tomelilla kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2016 Blekinge museum

Omslagsfoto: Glimmebodagården, vy mot väster. Foto Jimmy Juhlin Alftberg, 2016. Foto fig. 2 och 3 Kalle Melin, 2016.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

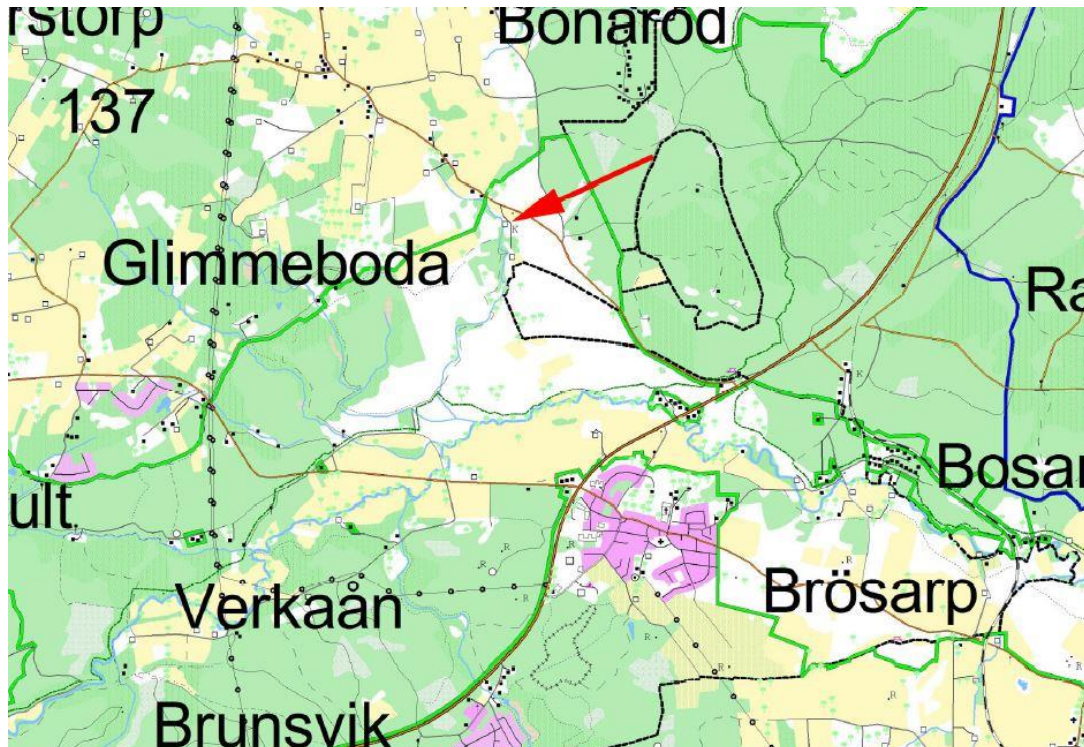
Glimmebodagarden 2016

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	5
Boningshuset	5
Svinhuset	9
Iakttagelser under restaureringen	9
Avvikelser från arbetshandlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	9
Övriga handlingar med relevans för ärendet	9
Bilaga 1	10

Tomelilla kommun, Glimmebodagården markerad.

Del av Brösarp socken, Glimmebodagården markerad.

Sammanfattning av utforda atgarder

På boningshuset har nytt golv lagts i förstugan (efter hussvampsundersökning), östra gavelröstet omklätts med panel och östra ränn dalen, på norra takfallet, om-täckts. Svinhusets tak har omryggats och dess norra takfall rensats från påväxt material.

Administrativa uppgifter

Objekt	Glimmebodagården
Socken	Brösarp socken
Kommun	Tomelilla kommun
Arbetshandlingar	-
Länsstyrelsens diarienummer	434-28571-2015
Blekinge museums diarienummer	BM2016-249
Byggherre/beställare	Albo härads hembygdsförening
Entreprenör	Knadriks kulturbygg AB
Konsult	Mycoteam AS
Antikvarisk medverkan	Blekinge museum genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Juni–oktober 2016
Slutbesiktning	2016-10-27
Bidrag till kulturmiljövård	90%, 232 965 kr inkl. moms samt bidrag till antikvarisk medverkan

Byggnadshistorik med relevans for arendet

2016 års arbetsinsats utgör det första i ordningen av ett bidragsbemyndigande Länsstyrelsen i Skåne utfärdade 2016-03-31, och som gäller t o m 2018. Glimmebodagården förklarades som byggnadsminne 1993.

Utforda atgarder

Boningshuset

På grund av svampangrepp och togs golvet i den inre ”förstugan” upp (platsen där tidigare bakugnen fanns placerad). Golvundersökning gjordes även på två andra ställen, i Köket och i Lilla stugan. Därefter skedde en laboratorieanalys av påträffade svampangrepp. Analysen återges till sin helhet i Bilaga 1. Efter att marken rensats från organiskt material skedde saltning i syfte att hämma svampbildning (fig. 2). Därefter infogades nya bolster av ek, ca 5X5”. Bolstren lades fritt upplagda, delvis bearbetade för att uppnå vågrät passform, på befintliga markstenar samt isolerades med tjärpapp (fig. 3). Nya golvbrädor av maskinhyv-lad gran monterades med skruv i sponten (fig. 4) – en åtgärd som är godkänd av antikvariskt medverkande då denna metod möjliggör ett framtida öppnande av

golvet utan att virkesskada sker (öppning måste kunna ske i undersökande syfte då marken i utrymmet är påfallande fuktig). I anslutning till utrymmets norra skiljeväggs skedde byte av rötskadat och svampangripet fotträ, som tillika utgjorde tröskel för dörren (pilen å fig. 1). Nytt fotträ är av ek, och den äldre delen som utgjorde tröskelparti har skarvats/spikats på nytt virke. I utrymmet finns även en sentida murstock, på vilkens puts (kalkcement?) svampangrepp även kunde konstateras (fig. 1). Angripen puts höggs ner och tegelytan rengjordes. Vid tidpunkten för slutbesiktningen hade murstocken ännu inte omputsats.

Boningshusets östra gavelröste hade på grund av regnvattenläckage täckts med masonite (fig. 5). Under årets insats kläddes röstet med locklistpanel – inklusive vattbräda – av sågad gran (panelbrädornas bredd ca 5–7”, locklisterna 1x2”), samt målades med faluröd slamfärg (fig. 6). Fästning gjordes med 3” blank spik. Masoniten återanvändes som extra skydd innanför panelen.

Norra takfallets östra rännadal omtäcktes till sin helhet med ny råghalm (från Polen), samt bands med tjärgarn (Claesson&Engvall) mot rafter av oskalad hassel (fig. 7). Omryggning skedde med rivningshalmen och två ryggräpar byttes mot nytillverkade av kvartskluven ek. Omryggningen sträckte sig till östra längans skorsten (se omslagsbilden). Efter täckningen diagonalskars halmen. Strax öster om skorstenen, på norra takfallet, skedde komplettering av halm i skarven mellan två äldre stin. Uppklappning av taksägget utfördes även på samtliga stråtakfall.

Fig. 1. Golvet upptaget.

Fig. 2. Marken rensad och saltad.

Fig. 3. Nya bolster.

Fig. 4. Nytt golv av maskinhyvlad gran.

Fig. 5. Östra gavelröset innan arbetet.

Fig. 6. Ny panel.

Fig. 7. Östra rännaldalen.

Fig. 8. Innan omryggning och rensning.

Fig. 9. Efter arbetet.

Svinhuset

Komplett omryggning utfördes med löspressad råghalm (rivningsmaterial) och ryggträna återanvändes till sin helhet. Norra takfallet, som är starkt belamrat med mosspåväxt, rensades från vedartad vegetation (fig. 9).

Iakttagelser under restaureringen

Utöver analysresultatet i Bilaga 1 har inga speciella iakttagelser gjorts.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Ursprungligen var det tänkt att nytt golv, fig. 4, skulle spikas i spanten. Men under arbetet fördes diskussion att i stället skruva fast golvet eftersom det kommer att finnas ett framtida inspektionsbehov. Därmed minimeras åverkan på golvbrädorna, vilket ansågs vara en större vinst än att i ett senare skede tvingas ersätta förstört material.

Kulturhistorisk bedomning av utförda åtgärder

Samtliga åtgärder är väl utförda i enighet med Länsstyrelsens beslut.

vriga handlingar med relevans för ärendet

2016-03-31 Länsstyrelsens tillståndsbeslut

2016-03-31 Länsstyrelsens bidragsbeslut

2016-10-27 Slutbesiktningsprotokoll

Karlskrona 2016-11-16

Jimmy Jublin Alfberg

Bilaga 1

Besiktning av golv

Glimmebodagården
S- 273 55 Brösarp, Sverige

SKADEADRESSE

201606308

PROSJEKTNUMMER

Skadebedömning

EMNE

Johan Mattsson

RAPPORTANSVARLIG

2. augusti 2016

RAPPORTDATO

DERES REF.

Karl-Magnus Melin

OPPDRAKSGIVER/KONTAKTPERSON

UPPDRAKSGIVARE Knadriks Kulturbygg AB

BESIKTNING 28. juni 2016 av Johan Mattsson

NÄRVARANDE VID BESIKTNINGEN Karl-Magnus Melin och Ingmar Melin, bølge från Knadrik Kulturbygg AB, samt representanter från Hembygdsforeningen och lãnsantikvaren.

RAPPORT SKRIVEN AV

Johan Mattsson, Teknisk chef

TELEFON +47 909 82 937

E-POST jma@mycoteam.no

BILAGA

KOPIA

RAPPORT GODKãND AV

Kolbjørn Mohr-Jenssen, Direktør

Sopp · Råte · Mugg · Inneklima · Fukt · Insekter · Asbest

MYCOTEAM
.....

Bakgrund

Den aktuella byggnaden är en äldre bostadsbyggnad, troligen med ursprung från 1700-talet. Byggnaden blev frånflyttad för ca. 50 år sedan och är nu en museumsbyggnad. Det har gjorts olika reparationer i delar av golvkonstruktionen. Bland annat blev köksgolvet åtgärdat för ungefär 25 år sedan, då det ursprungliga golvet med regler i jordkontakt ändrades till en ventilerad kryppgrund. I golvet i hallen (där det tidigare har stått en bakugn) har det för några år sedan observerats rötskador. I 2013 (rapport daterad 3. oktober 2013) analyserade Mycoteam ett prov från golvet och resultatet var liten hussvamp (*Serpula tignicola* = *Leucogyrophana pulverulenta*).

Den 28. juni 2016 blev golvet visuellt undersökt av Johan Mattsson från Mycoteam i samband med en generell besiktning av gården. Det togs dessutom ut prov från rötskadat virke samt misstänkta mögelskador från två andra golv.

Resultat av undersökningen och analyser

Byggnaden är en gammal korsvirkesbyggnad som nu fungerar som museum (foto 1, 2).

Foto 1. Byggnaden där undersökningen genomfördes ligger till vänster. Hallen (tidigare bakstuga) är innanför den öppna dörren.

Foto 2. Planlösning i den undersökta byggnaden. De tre undersökta områdena är markerade med gula ringar.

Det ursprungliga virket i golvet i hallen har tidigare tagits bort och det var nu en tillfällig konstruktion av virke och lastpallar under trågolvet (foto 3). Det mesta av ruttet virke i golvet var borttaget innan besiktningen, men det var en del kvarvarande rötskadat virke i nedre del av bland annat en skiljevägg mellan hall och farstu (foto 4).

Foto 3. Golvet i hallen har en temporär uppbyggnad.

Foto 4. I nedre del av skiljevägg mot farstu har lokalt angrepp av liten hussvamp.

Analys av det ruttna virket från skiljeväggen (tabell 1, foto 5) visade att skadan först och främst var orsakad av liten hussvamp som även tidigare är registrerad i golvet.

Vid besiktningen diskuterades olika aktuella åtgärder. Det rekommenderades att det rötskadade virket i skiljeväggen tas bort, även om det är motsvarande rötskador i annat virke i angränsande delar av golvet. Det är inte möjligt att uppnå helt torra förhållanden i golvet, så det är viktigt att man etablerar en konstruktion med material som tål denna fuktbelastning. Angrepp av liten hussvamp brukar inte behandlas med svampgift på angränsande murverk eller jordgrund, så som det ofta blir gjort vid angrepp av äkta hussvamp (*Serpula lacrymans*).

Vid besiktningen blev det även undersökt i två andra golv, i sovrum ("Lilla stuga") och kök ("Sters"). Sovrumsgolvet är ett ca. 100 år gammalt oisolerat golv med regler i sandhaltig jord (foto 6). Visuellt var det endast begränsade, ytliga rötskador i det undersökta virket. Provanalys visade att det även var avgränsade, gamla mögelskador på träytorna (tabell 2).

Foto 5. Röttskadat virke från nedre del av skiljevägg på foto 4.

Foto 6. Gammalt golv i sovrum ("Lilla stuga") med golvreglar nede i sandhaltig jord.

Köksgolvet är ett ca. 25 år gammalt oisolerat golv och det ligger över en nyetablerad kryppgrund med ventiler på bägge sidor av byggnaden som innebär en möjlighet för genomluftning av konstruktionen. Golvbjälkarna ligger på stenar (lättbetong?) på marken som har en sandhaltig yta (foto 7, 8). På undersidan av golvbrädorna och sidorna av golvbjälkarna var det moderat påväxt av mögelsvamp (tabell 2). Detta är en typisk skadeutveckling som sker på grund av s.k. "sommarmarkondens", dvs. när varm, fuktig luft kommer in i den kyligare kryppgrunden. Skadeutvecklingen kan troligen även ske i den kalla årstiden eftersom det inte är någon uppvärmning av bostaden. Med ett kyligt golvet och en något varmare kryppgrund kan det ske en kondensering av vattenånga mot de kyliga golvbrädorna. Hvor stor effekt de olika förutsättningarna har kan man avklara med en uppföljande logging av temperatur, relativ luftfuktighet och träfuktighet.

Foto 7. Köksgolv ("Sters") med kryppgrund.

Foto 8. Det är moderat påväxt av mögelsvamp på både undersidan av golvet och på golvbjälkarna.

Vid en jämförelse av de två golven, är det intressant att man kan se två olika typer av mögelskador och att de mest omfattande problemen är i samband med det nyare golvet. Det kan vara flera förklaringar till detta, men detta är inte närmare bedömt i denna rapport. Det är troligt att mögelskadorna, särskilt i köksgolvet, leder till en negativ belastning av inomhusklimatet. Vid kortvarigt uppehåll i byggnaden (timmar - dagar), innebär mögelskadorna troligen en oproblematisksituation, men vid eventuellt längre uppehåll rekommenderas en vidare undersökning och bedömning av inomhusklimatet.

Tabell 1. Resultat av provanalys, 29.06.2016.

Provnummer	Provplats	Provmaterial	Resultat	Kommentar
1 (127023:171277)	Kök, golv	Trävirke	Mögelsvamp (<i>Penicillium</i> sp.) - Moderat påväxt	
			Sotfrot	
			Liten hussvamp (<i>Serpula lignicola</i>)	

Tabell 2. Resultat av Mycotape-analys, 29.06.2016.

Provnummer	Provplats	Provmaterial	Resultat	Kommentar
1 (127024:171258)	Kök, golv	Trävirke	Mögelsvamp (<i>Graphium</i> sp.) - Moderat påväxt	Undersida av 25 år gammalt golv – frisk påväxt
			Skalbaggeexkrement - Moderat förekomst	
2 (127025:171259)	Kök, golv	Trävirke	Mögelsvamp (<i>Graphium</i> sp.) – Moderat påväxt	Undersida av 25 år gammalt golv
			Mögelsvamp (<i>Gladophialophora</i> sp.) - Moderat påväxt	
			Skalbaggeexkrement - Moderat förekomst	
3 (127026:171260)	Kök, golv	Trävirke	Skalbaggeexkrement - Moderat förekomst	Sida av 25 år gammal gulvbjelke
			Bakterier (<i>Actinomyces</i> sp.) - Moderat påväxt	
			Mögelsvamp (<i>Gladophialophora</i> sp.) - Moderat påväxt	
4 (127027:171263)	Sovrum, golv	Trävirke	Mögelsvamp (olika oidentifierade arter) – Moderat påväxt	Undersida av 100 år gammalt golv – gammal påväxt
			Kvalsterexkrement - Moderat förekomst	
5 (127028:171276)	Sovrum, golv	Trävirke	Mögelsvamp (olika oidentifierade arter) - Moderat förekomst av sporer och fragment	Side av 100 år gammel gulvbjelke – gammal påväxt

Eftersom olika problemställningar och lösningar blev diskuterade under besiktningen, är denna rapport endast en kortfattad sammanfattning. Om det är behov för en ytterligare avklaring av olika problemställningar, räknar vi med att bli kontaktade om detta.

Rapportserie 2016

Blekinge museum

- 2016:1 **Vekeum 22:1. Särskild utredning.** Mörrums socken, Karlshamns kommun.
- 2016:2 **Arkeologisk undersökning av två vikingatida grophus i Mörby.** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.
- 2016:3 **Arkeologiska förundersökningar i Mörby 2014-2015.** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.
- 2016:4 **Särskild utredning och förundersökning inför nedläggande av VA-ledning mellan Kulen och Uttorp, 2013-2014.** Sturkö socken, Karlskrona kommun.
- 2016:5 **Efterundersökning Västra Vång 2013.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2016:6 **Arkeologisk forskningsgrävning 2014. RAÄ Hjortsberga 307.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2016:7 **Arkeologisk undersökning RAÄ Hjortsberga 173.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2016:8 **Hästholmen 1:67. Arkeologisk efterundersökning etapp 2.** Hästholmen 1:67, Torhamns socken, Karlskrona kommun.
- 2016:9 **Glasfynd från Västra Vång.**
- 2016:10 **Augerum 98:1, Afvelsgärde 1:1 Arkeologisk undersökning av stensättning 1975.** Augerums socken, Karlskrona kommun
- 2016:11 **Torstäva 15:1. Arkeologisk utredning i samband med planerad detaljplan.** Torstäva 15:1, Ramdala socken, Karlskrona kommun.
- 2016:12 **Edestad 229, Arkeologisk förundersökning i samband med återställande.** Gröningegården 7:1, Edestad socken, Ronneby kommun.
- 2016:13 **Kalleberga 30:1. Arkeologisk undersökning av fyndplats för eventuellt fornfynd.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2016:14 **Dokumentation av Stockholm 5, Karlshamn.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2016:15 **Nedläggning av fiberledning inom RAÄ Lösen 70:1 Lyckå gamla stadsområde. Arkeologisk förundersökning.** Lösen socken, Karlskrona kommun
- 2016:16 **Tjurkö stenhuggeri – hamnområdet vid Herrgården. Aktuellt kunskapsläge och tillgängligt arkivmaterial.** Tjurkö socken, Karlskrona kommun.

2016:17 **Nedläggning av avloppsledning Örlogshamnen, Karlskrona 4:17, 4:43 RAÄ 77:1. Antikvarisk kontroll.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2016:18 **Lindholmsparkens befästningsmur – underhållsarbete 2016, Karlskrona. Antikvarisk medverkan.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2016:19 **Sporrakulla gård 2016.** Glimåkra socken, Östra Göinge kommun.

2016:20 **Glimmebodagården 2016.** Brösarp socken, Tomelilla kommun.

